

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ

У статті проаналізовано нову політичну ініціативу місцевих і регіональних влад Ради Європи та Європейського комітету регіональної демократії – Європейський тиждень місцевої демократії та його проведення в Україні.

Ключові слова: демократія, місцеве самоврядування, субсидіарність, Європейська хартія місцевого самоврядування, Всесвітня декларація місцевого самоврядування.

Місцеві органи влади розглядаються як основні інститути прояву демократії. Місцева демократія визначається, як передача влади державою місцевим або регіональним органам влади, які мають власні демократичні інструменти, тобто регіон, округ, місто і т.д. [1]. Одночасно місцева демократія кваліфікується як поширення демократії знизу догори місцевими органами влади, які беруть участь у процесі демократизації суспільства [2]. Цей тип демократії притаманний західній Європі. Місцем народження демократії вважаються міста – держави Стародавньої Греції та міста епохи Середньовіччя та Ренесансу. Основною ідеєю організації демократичного управління є принцип субсидіарності, який полягає в тому, що рішення повинні прийматися на найнижчому, віддаленому від центра рівні. Ця ідея є базовою для поняття місцева демократія. В свою чергу, це дозволяє демократії реалізовуватися ефективніше. Участь місцевих громадян є простим способом у реалізації місцевої демократії за принципом більшості.

На європейському рівні використовується термін «автономія місцевих та регіональних влад». Основними правовими актами, що регулюють проблеми місцевого самоврядування на міжнародному рівні, є:

- Європейська хартія місцевого самоврядування;
- Всесвітня Декларація місцевого самоврядування.

Європейська Хартія місцевого самоврядування була прийнята під егідою Конгресу Місцевих та Регіональних Влад Європи і та відкрита для підписання державами, – членами Ради Європи 15 жовтня 1985 та набрала чинності 01 вересня 1988 року. Майже всі держави – члени Ради Європи є учасниками Статуту – виняток становлять три мікро – держави: Монако, Андорра та Сан – Маріно. Хартія зобов'язує держави закріпити у внутрішньому законодавстві і застосувати на практиці сукупність юридичних норм, що гарантують політичну, адмі-

ністративну та фінансову незалежність муніципальних утворень. Вона також встановлює необхідність конституційного регулювання автономії місцевого самоврядування.

Крім того, Хартія є першим юридичним документом, що гарантує дотримання принципу субсидіарності державами – членами Ради Європи. Таким чином, місцева влада повинна здійснювати управління і контролювати значну частину публічних зобов'язань в інтересах місцевого населення і під своєю відповідальністю.

Відповідно до принципу субсидіарності, Хартія передбачає, що публічні зобов'язання повинні реалізуватися на найбільш близькому до населення рівні, і повинні відноситися до вищого адміністративного рівня тільки у тому випадку, якщо вирішення таких завдань силами місцевих адміністрацій є неефективним або неможливим. Принципи хартії застосовуються до всіх видів органів місцевого самоврядування.

Хартія складається з Преамбули та трьох частин. Преамбула закріплює фундаментальні принципи Хартії, якими є:

- роль місцевого самоврядування в забезпеченні демократії;
- ефективного управління та децентралізації влади;
- роль муніципальних утворень у розвитку Європи;
- необхідність для муніципалітетів мати широку автономію.

Перша частина Хартії містить основні положення щодо місцевої автономії. Зокрема, закріплюється необхідність конституційного і законодавчого регулювання місцевого самоврядування (ст.2), визначається поняття місцевого самоврядування (ст.3), встановлюються принципи організації та діяльності органів місцевого самоврядування (ст.4).

Друга частина містить різні положення щодо зобов'язань держав, що підписали і ратифікували Хартію, виходячи з наміру забезпечити баланс між нормами Хартії та інституційно-юридичними особливостями держав. Хартія надає державам право не включати у внутрішнє законодавство деякі положення Хартії при наявності правового обґрунтування (ст.12). Зазначена стаття також закріплює те, що принципи місцевого самоврядування обов'язкові для всіх держав. Таким чином, компроміс між необхідністю дотримання фундаментальних принципів місцевого самоврядування та гнучкістю щодо внутрішнього права кожної з держав.

Третя частина регулює процедурні питання, зміст яких, як правило, стандартний і є в наявності у всіх конвенціях Ради Європи: підписання, ратифікація та набрання чинності (ст.15), територіальна сфера дії (ст.16), денонсація і нотифікація (ст.18, 19).

Одним з важливих пріоритетів реалізації державної політики України є втілення кращих світових практик у галузі державного управління та місцевого самоврядування, активна участь у роботі провідних міжнародних та політичних організацій.

9 листопада 1995 року Україна набула членства у Раді Європи (РЕ), основній міжнародній політичній організації Європи. Метою Ради Європи, згідно із статутом, є досягнення більшої інтеграції між її членами задля збереження та втілення у життя спільних ідеалів та принципів, а також сприяння економічному й соціальному прогресу. Діяльність Організації охоплює такі сфери суспільного життя, як права людини, засоби масової інформації, правове співробітництво, соціальне єднання, охорона здоров'я, освіта, культура, культурна спадщина, спорт, молодь, місцева демократія і транскордонне співробітництво, навколишнє середовище і регіональне планування.

15 липня 1997 року Україна ратифікувала Європейську Хартію місцевого самоврядування без застережень [2]. Відповідно до статті 9 Конституції України [3], Хартія стала частиною національного законодавства України, а усі її положення у повному обсязі мають обов'язкову юридичну силу для України. Органом Ради Європи, на який покладено функції моніторингу дотримання країнами – членами Ради Європи положень Європейської Хартії місцевого самоврядування та захисту інтересів місцевого самоврядування є Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи, заснований у 1957 році.

Офіційний старт Європейського тижня місцевої демократії (далі – Тиждень) відбувся 15

жовтня 2007 року під час проведення у Валенсії (Іспанія) 15-ї сесії Конференції європейських міністрів, відповідальних за місцеве і регіональне управління.

Європейський тиждень місцевої демократії є щорічною європейською подією, що включає одночасно національні і місцеві заходи, які проводяться місцевими органами влади усіх держав – членів Ради Європи для поширення інформації про місцеву демократію і сприяння ідеї демократичної участі на місцевому рівні.

Кампанію Європейський тиждень місцевої демократії потрібно розуміти широко та комплексно. Європейський тиждень місцевої демократії є новим та ефективним інструментом сприяння розвитку місцевого самоврядування та політиці європейської інтеграції України.

На національному рівні Тиждень є часом, коли презентуються напрацювання та результати річної діяльності в сфері місцевого і регіонального розвитку та плани на майбутнє.

Головними заходами Тижня є дні відкритих дверей, відкриті засідання рад, прийоми громадян депутатами та інші заходи на місцях, націлені на ознайомлення населення із завданнями та принципами функціонування системи місцевого самоврядування, з одного боку, та своїми правами і можливостями на участь у цьому процесі – з іншого.

При цьому, окрему увагу, і це відображено як у документах Ради Європи, так і у відповідному Указі Президента України [4], потрібно відводити відповідній роз'яснювальній роботі серед молоді.

11 жовтня 2010 року в Юридичному інституті Національного авіаційного університету проведено круглий стіл на тему «Розвиток місцевої демократії – складова становлення демократичної Європи» у рамках Європейського тижня місцевої демократії.

«Європейський тиждень місцевої демократії» – нова політична ініціатива місцевих і регіональних влад Ради Європи та Європейського комітету регіональної демократії. Цей захід має щорічно організовуватися органами влади усіх держав-членів Ради Європи з метою активізації процесів розповсюдження інформації щодо принципів, надбання та досягнення функціонування місцевої демократії в Україні та Європі, сприяти обізнаності громадян щодо можливості вирішення питань місцевого значення та їх залучення до прийняття управлінських рішень.

Відповідно до принципів демократичного розвитку, забезпечення вільного отримання інформації стосовно можливостей участі громадян у суспільно – політичному житті їх міст та регіонів є головною передумовою здійснення ефективного та дієвого управління на місцях.

Круглий стіл був проведений під головуванням доктора соціологічних наук, професора Шуст Наталії Борисівни у залі вченої ради університету.

В обговоренні теми круглого столу взяли участь науково – педагогічні працівники та студенти Юридичного інституту. З доповідями виступили: доктор політичних наук, академік НАН України, радник заступника голови КМДА Войналович Віктор Анатолійович; провідний спеціаліст відділу інформаційно-технічного забезпечення Вищого адміністративного суду України Корнієнко Володимир Миколайович; кандидат юридичних наук, професор Гончарук Степан Тихонович; доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії держави і права Бородин Іван Лук'янович; старший викладач Чабах Олександр Миколайович; студентка групи ПР-304 Юридичного інституту Кочнева Аліса; студентка 223 групи ГМІ НАУ Мельничук Юлія.

Якість підготовки фахівців та можливості реалізувати себе в усіх сферах економіки й суспільства безпосередньо залежить від наявності та ефективності реалізації наукового потенціалу університетів, інтеграції навчального процесу та наукових здобутків [5].

Круглий стіл сприяв обміну науковою інформацією, професійним досвідом, інноваційними ідеями в галузі місцевої демократії як компоненти становлення демократичної Європи. Виступаючі стверджували, що основою демократії є місцева влада. У даний час місцеві органи влади розглядаються як основні інститути прояву демократії, тобто установи, які розташовані ближче до громадян та управляють місцевими спра-

вами відповідно до принципу субсидіарності. Це дозволяє демократії відбуватися ефективніше, де участь місцевих громадян є простим способом у реалізації місцевої демократії за принципом більшості.

Поширення інформації про різні форми та можливості участі і прийняті рішень на місцевому рівні повинне сприяти розширенню участі громадян у соціальному, культурному, економічному та політичному житті. Проведення подібних заходів на місцях під єдиним «гаслом» на всьому континенті має підсилити розуміння того, що «місцевий» і «європейський» підходи до здійснення самоврядування не протистоять один одному, а взаємно один одного доповнюють. Місцева демократія є загальною Європейською цінністю та повинна спиратися на кращі досягнення та практики в галузі управління та демократії.

Література:

1. *Європейська Хартія «Про місцеве самоврядування»*: Прийнята в Страсбурзі 15 жовтня 1985 року // *Місьцеве самоврядування*. – 1997. – № 1 – 2.
2. *Закон України* від 15 липня 1997 року № 425/97 – ВР «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування» // *Відомості Верховної Ради України*. – 1997. – № 38.
3. *Конституція України*: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1997. – 80с.
4. *Указ Президента України* від 27.09.2007 року № 922/2007 «Про проведення Європейського тижня місцевої демократії».
5. *Шуст Н.Б.* Наука в освітній діяльності: шлях до здобуття якісної освіти//*Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія «Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. № 2 (15) 2010 – К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ – друк», 2010. – с. 88 – 91.

Н.Б. Шуст

Европейская неделя местной демократии.

В статье проанализирована новая политическая инициатива местных и региональных властей Совета Европы и Европейского комитета региональной демократии – Европейская неделя местной демократии и ее проведение в Украине.

N.B.Shust

European Week of Local Democracy.

The article analyzes the new political initiative of Local and Regional Authorities of Europe and the European Committee for Regional Democracy – European Week of Local Democracy and its place in Ukraine.